

HELYRE KELL ÁLLÍTANI A SZAKÉRTELEM TEKINTÉLYÉT AZ ENERGETIKÁBAN

**Az Energiapolitika 2000 Társulat állásfoglalása
a Paksi Atomerőműben bekövetkezett súlyos üzemzavarral kapcsolatban**

A Paksi Atomerőmű nem nélkülözhető a magyar villamosenergia-ellátásban, ezért az egész magyar energetikára kiható, sajnálatos üzemzavart követően nem megalapozatlan hangulatkeltésre, hanem a bekövetkezett események tárgyilagos kivizsgálására, a nyilvánosság hiteles tájékoztatására, s a szükséges műszaki, szervezeti és vezetési intézkedések megtételére van szükség. Ettől a céltól vezéreltetve tartjuk szükségesnek, hogy mint a hazai energetikáért önként vállalt felelősséget viselő szakmai szervezet, — az eddig ismertté vált adatokra alapozva — nyilvánosságra hozzuk állásfoglalásunkat.

A súlyos üzemzavar. Az április 10-én, a Paksi Atomerőműben bekövetkezett esemény a Nemzetközi Nukleáris Esemény Skála szerint harmadik fokozatba sorolt „súlyos üzemzavar”. *Az üzemzavar nem az atomerőmű technológiai folyamatában, hanem a 2. blokk tervezett évi nagykarbantartása keretében, az üzemanyag-kazetták szükségessé vált vegyi tisztítása során, a reaktoron kívül, — a blokk szerves részét képező un. 1. sz. aknában elhelyezett — egy erre a célra külön kialakított tisztító tartályban következett be.* A tisztításban részt vevő 30 kazetta a tisztítás befejezése után — nem kielégítő hűtésük következtében — súlyosan károsodott. A sérült fűtőelemekből kiszabadult radioaktív gázok a reaktorcsarnokba, és jelentős részük a kéményen keresztül a környezetbe került. A kéményen keresztül a nemesgáz kibocsátás 2003. április 11-én jelentősen túllépte a napi hatósági korlátot. A kibocsátás csak a szélirányba eső mérőállomáson volt érzékelhető és néhány órán belül lecsengett. *A lakosságot mérhető sugárterhelés nem érte.*

Az üzemzavar közvetlen következményei. A sérült, részben hasznosított (kiégett) 30 kazetta az energiatermelés szempontjából elveszett. A hiányzó kazetták miatt a 2. reaktorhoz nem állítható össze optimális zónakonfiguráció, aminek a későbbiekben továbbgyűrűző negatív gazdasági hatásával is számolni kell. *A tisztító tartályban a 30 sérült kazetta erősen sugárzó, nagyaktivitású radioaktív hulladékot képez,* amelynek pontos állapota még nem is ismert. A sérült kazettákat el kell távolítani, biztonságba kell helyezni, amihez várhatóan költséges eljárást kell kidolgozni, és speciális eszközöket kell beszerezni. Mindez hosszas előkészítést, engedélyezést és végrehajtást igényel, ezért *a 2. blokk hosszú ideig állni fog.* A tisztítást szükségessé tevő *primerköri lerakódások sajnos az 1. és 3. blokk teljesítményét is csökkentik.* *A kiesett villamos energiát csak lényegesen drágábbal lehet pótolni.* *Az üzemzavar rontja a Paksi Atomerőmű eddigi kedvező elismertségét, károsan befolyásolja az atomenergia elfogadottságát itthon és külföldön egyaránt.*

Tájékoztatás. A Paksi Atomerőmű sajnálatos módon nem ismerte fel, hogy *ilyen súlyú üzemzavar esetén nem elegendő a nemzetközi kötelezettség szerinti tájékoztatás,* amelynek az erőmű most is eleget tett. A rendelkezésére álló információkat azonnal és nem szűrve, világos és érthető módon kellett volna a lakosság érdeklődő széles rétegei számára közzé tenni, oly módon, hogy az esemény súlyossága is nyilvánvaló legyen. Ebben az esetben nem maradt volna a lakosságban az a visszatérő érzés, hogy „valamit elhallgatnak”.

Megállapítható viszont, hogy később, részben a civil szakértők és szervezetek valamint a felelős sajtó viselkedésének következtében, **a tájékoztatás színvonala javult.**

Egyenszilárdságú nukleáris biztonság. A nukleáris anyagok, de különösen a részben vagy egészen kiégett kazetták (besugárzott nukleáris üzemanyag) kezelésekor rendkívülien szigorú biztonsági előírásoknak kell eleget tenni. Ez kiemelten érvényes a kazetták mindenkor hűtésére és természetesen akkor is – mint ebben az esetben – ha az atomerőművi főfolyamathoz közvetlenül nem tartozó technológia alkalmazásáról van szó. **A nukleáris biztonságnak minden esetben a főfolyamat biztonságával egyenszilárdságúnak kell lennie.** Vagyis a kellő biztonság garantálásának eszközeit (többszörös biztonság, műszakilag eltérő megoldások alkalmazása, fokozott ellenőrzés és felügyelet, stb.) a főfolyamathoz nem tartozó technológiáknál is alkalmazni kell. Az ismertté vált jelentés szerint **a 2-es blokknál alkalmazott tisztítási technológia során,** különösen a tisztítást követő búvárszivattyús keringtetés időszakában, **ezek a biztonsági elvek alapvetően sérültek.** Sem a biztonságos hűtés (hőelvitel), sem annak biztonságos ellenőrzése és felügyelete nem valósult meg. Ezért felelősség terheli, az erőmű vezetését, az engedélyező magyar hatóságot és a tisztítást végző francia-német céget.

Az emberi tényező szerepe. Az atomerőművekben a nukleáris biztonság egyik fontos eleme a humán tényező: a dolgozók és vezetők szakmai felkészültsége és elkötelezettsége, felelősségtudata, a beosztottak és vezetők közötti bizalmi viszony, a munkahelyi légkör, a nyugalom, amelyek mind-mind alapvetően befolyásolják a munkahelyi stabilitást, az elvégzett munka minőségét. **A Paksi Atomerőműben e területen a 90-es évek második felében egy negatív folyamat indult el. A politika behatolt az atomerőműbe,** amiért az egymást követő kormányokat felelősség terheli. Sajnos az energetika más területeire is jellemző gyakori politikai indíttatású vezetőváltások, ezekkel kapcsolatban a szakmai szempontok háttérbe szorulása, a gyakori átszervezések és leváltások, az átmeneti bizonytalan időszakok, az egzisztenciális belső feszültségek minden bizonnyal közrejátszottak a munkahelyi közérzet romlásában, mely közegben szükségszerűen megnő a személyi hibás üzemzavarok bekövetkezésének a valószínűsége. A „biztonsági kultúra” csak jelszó maradt, nem a napi gyakorlat alapvető tényezője.

Energiapolitikai következmények. **A paksi üzemzavar** miatti, várhatóan hosszabb ideig tartó termelés kiesés **a közüzemi villamos energia piacra fejt ki kedvezőtlen hatását,** mivel a piac az állami (MVM Rt.) tulajdonú Paksi Atomerőmű termelésére alapoz. A termelés kiesés pótlása részben hazai kapacitásokról, vagy többlet importból lehetséges. Ez utóbbinak azonban nemcsak a korlátozottan rendelkezésre álló „határkeresztező távvezeték-kapacitás” szab határt, hanem az is, hogy ezek egy részét, a piacnyitást követően a feljogosított fogyasztók lekötötték. Mindkét helyettesítő forrás drágább, mint a paksi termelés. Ebből következik, hogy **a közüzemi szektorban az önköltség típusú termelők (beszerzési) ár elkerülhetetlenül és jelentősen növekedni fog.** A sajnálatos üzemzavar várható hatásaként ízelítőt kapunk abból, hogy mi lehet a következménye a közüzemi szektorban a termelők árak liberalizálásának, amit a rossz villamos energia törvény 2004-re irányoz elő, s ami a kaliforniai eseményeknek is egyik lényeges kiváltó oka volt.

A következmények — közvetlenül, vagy közvetve — mindenképpen a lakosságot terhelik. Ha ui. a kormányzat a fogyasztói villanyárakat nem emeli, akkor ismét az MVM vesztesége növekszik, most éppen „objektív okokból”. Sajnos *az elmúlt évek hibás energiapolitikája miatt az amúgy is eladósodási gondokkal küszködő, folyamatos vagyonsértésben lévő MVM helyzete tovább romlik. E folyamat végső soron az MVM teljes leépülésére vezethet.* Ez pedig tovább erősíti a privatizáció és liberalizáció kedvezőtlen hatásait, felértékelheti a liberalizált piac külföldi termelőinek szerepét a közszolgáltatási piacon is, ami áremelésre vezet.

Javaslatok. Az atomerőmű termelésének és a nukleáris villamosenergia-termelés iránti közbizalom helyreállításának érdekében, álláspontunk szerint a következő intézkedésekre van szükség:

- Az erőmű és az engedélyező hatóság érintettsége miatt az üzemzavar kivizsgálását független, elismert hazai és külföldi szakértők bevonásával, parlamenti bizottság végezze, a teljes sajtónyilvánosság biztosításával.
- A vizsgálat terjedjen ki az 1996-ban módosított dekontaminálási (sugármentesítési) technológia bevezetését követően a fűtőelemeken kialakult lerakódások okainak elemzésére és a további lerakódások megakadályozásához szükséges intézkedésekre is.
- Az üzemzavar következményeinek elhárítására és felszámolására készülő tervet nemzetközi szakmai szervezettel (NAÜ) véleményeztetni kell.
- Meg kell állapítani az üzemzavar kialakulásában közreható személyek és szervezetek felelősségét, le kell vonni a szükséges konzekvenciákat.
- Felül kell vizsgálni a nukleáris biztonság hatósági engedélyeztetési mechanizmusát, szervezeti és személyi feltételeit, különös tekintettel az erőműtől való függetlenség biztosításának garanciáira.
- Az atomtörvényben kell előírni, hogy atomerőművi és nukleáris hatósági vezető beosztásokba csak bizonyított szakmai hozzáértéssel rendelkezők kerülhessenek.
- A paksi üzemzavar energiapolitikai következményei is sürgetően vetik fel a hazai energiapolitika felülvizsgálatának szükségességét.

Budapest, 2003. május 20.

**Energiapolitika 2000 Társulat
Elnöksége**